Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
M. WATHELET
представено на 26 март 2015 година[1]

Дело C-89/14

A2A SpA
срещу
Agenzia delle Entrate
(Преюдициално запитване,

отправено от Corte suprema di cassazione (Италия)

„Преюдициално запитване — Държавни помощи — Решение за възстановяване на неправомерни помощи — Метод за изчисляване на лихвите, приложим в случай на такова възстановяване — Регламент (ЕО) № 794/2004 — Член 11 — Лихви с натрупване — Член 13 — Дата на влизане в сила — Национално законодателство, което препраща към разпоредбите на Регламент (ЕО) № 794/2004, предвиждащ прилагането на лихви с натрупване — Разпоредби, които са неприложими ratione temporis по отношение на решението за възстановяване — Общи принципи на правото на Съюза“

I – **Въведение**

1. Преюдициалното запитване, внесено в секретариата на Съда на 21 февруари 2014 г., е отправено в рамките на спор на A2A SpA (наричано по-нататък „A2A“) с Agenzia delle Entrate (данъчната администрация) по повод задължението на A2A да възстанови помощите, обявени за неправомерни и несъвместими с общия пазар с Решение 2003/193/ЕО на Комисията от 5 юни 2002 година относно държавна помощ чрез освобождаване от данъци и заеми при преференциални условия, предоставяна от Италия на акционерни дружества с мажоритарно публично участие, извършващи обществени услуги[2].

2. Преюдициалното запитване е свързано с тълкуването на член 14 от Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член [108 ДФЕС][3] и на членове 9, 11 и 13 от Регламент (ЕО) № 794/2004 на Комисията от 21 април 2004 година за прилагането от Регламент № 659/1999[4].

1 — Език на оригиналния текст: френски.

2 — ОВ L 77, 2003 г., стр. 21.

3 — ОВ L 83, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 41.

4 — ОВ L 140, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 2, стр. 42.

3. Запитващата юрисдикция иска по-специално да установи дали посочените разпоредби не допускат национална правна уредба, която с препращане към членове 9 и 11 от Регламент № 794/2004 налага метода на лихвите с натрупване при изчисляване на дължимите във връзка с помощта за възстановяване лихви. Още в началото обаче отбелязвам, че съгласно член 13 от посочения регламент, към който препраща националната правна уредба, този вид изчисляване не е приложим ratione temporis по отношение на въпросната помощ.

II – **Правна уредба**

A – *Правото на Съюза*

1. Решение 2003/193

4. На 5 юни 2002 г. Комисията приема решение 2003/193, членове 2 и 3 от което гласят:

„Член 2

Тригодишното освобождаване от корпоративен данък, предвидено от член 3, параграф 70 от Закон № 549 от 28 декември 1995 г. и член 66, параграф 14 от Декрет-закон № 331 от 30 август 1993 г., преобразуван със Закон № 427 от 29 октомври 1993 г., и предимствата, произтичащи от заемите, отпуснати съгласно член 9 bis от Декрет-закон № 318 от 1 юли 1986 г., преобразуван с изменения със Закон № 488 от 9 август 1986 г., за акционерни дружества с мажоритарно публично участие, учредени съгласно Закон № 142 от 8 юни 1990 г., представляват държавни помощи по смисъла на член [107, параграф 1 ДФЕС].

Тези помощи не са съвместими с общия пазар.

Член 3

Италия следва да вземе всички необходими мерки, за да изиска от получателя възстановяването на описаната в член 2 помощ, която му е била предоставена неправомерно.

Възстановяването на помощта следва да стане незабавно в съответствие с националните процедури, доколкото те позволяват ефективното и незабавно изпълнение на решението.

Подлежащата на възстановяване помощ включва лихвата, считано от датата, на която получателят е получил неправомерната помощ, до датата на нейното реално възстановяване. Тази лихва следва да се изчисли въз основа на референтния лихвен процент, приложим при изчисляване на еквивалентната субсидия на помощите с регионална насоченост“.

5. Решение 2003/193 е съобщено на Италианската република на 7 юни 2002 г.

2. Регламент № 659/1999

6. Член 14 от този регламент, озаглавен „Възстановяване на помощ“, гласи следното:

„1. Когато са взети отрицателни решения в случаи с неправомерна помощ, Комисията решава съответната държава членка да вземе всички необходими мерки за възстановяване на помощта от получателя (наричано по-долу „решение за възстановяване“). Комисията не изисква възстановяване на помощта, ако това противоречи на общ принцип на правото на Общността.

2. Помощта, която трябва да се възстанови съгласно решение за възстановяване, включва всички лихви с подходящ процент, фиксиран от Комисията. Лихвата е дължима от датата, на която неправомерната помощ е била на разположение на получателя до датата на нейното възстановяване.

3. Без това да накърнява разпореждане на Съда на [Европейския съюз] съгласно член [278 ДФЕС], възстановяването се извършва незабавно и в съответствие с процедурите по националното законодателство на съответната държава членка, при условие че те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията. За тази цел и в случая на производство пред националните съдилища съответните държави членки предприемат всички необходими стъпки, които са предвидени в съответните им правни системи, включително и временни мерки, без да се засяга правото на [Съюза]“.

3. Регламент № 794/2004

7. Членове 9 и 11 от Регламент № 794/2004 се съдържат в глава V, озаглавена „Лихвен процент при възстановяване на неправомерно предоставените помощи“.

8. Член 9 от този регламент, озаглавен „Метод за фиксиране на лихвения процент“, гласи:

„1. Освен ако не е записано друго в специално решение, лихвеният процент, който ще се използва при възстановяването на помощта, която е била предоставена в нарушение на член [108, параграф 3 ДФЕС], следва да бъде [годишен] лихвен процент, фиксиран за всяка календарна година.

[…]“.

9. Член 11 от Регламент № 794/2004, озаглавен „Метод за прилагане на лихвения процент“, уточнява:

„1. Лихвеният процент, който следва да бъде прилаган, ще бъде лихвеният процент, приложим към датата, на която неправомерно предоставените помощи са станали разполагаеми за получателя за първи път.

2. Лихвеният процент ще се прилага с натрупване до датата на възстановяване на помощта. Лихвата, която се е натрупала за предходна година, се добавя към главницата и върху нея също се дължи лихва през всяка от последващите години.

3. Лихвеният процент, упоменат в параграф 1, следва да се прилага през целия период до датата на възстановяване на помощта. […]“.

10. Член 13 от Регламент № 794/2004, който се съдържа в глава VI, озаглавена „Заключителни разпоредби“, урежда влизането в сила на този регламент. Първата алинея от посочения член предвижда, че „[н]астоящият регламент влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в *Официален вестник на Европейския съюз*“. Петата алинея от този член предвижда, че „[ч]ленове 9 и 11 се прилагат във връзка с което и да било решение за възстановяване, което е било оповестено след датата на влизане в сила на настоящия регламент“ (а именно 20 май 2004 г.), а разглежданото по настоящото дело решение на Комисията е било съобщено преди това, на 7 юни 2002 г.

Б – *Италианската правна уредба*

11. Член 1283 от италианския Граждански кодекс гласи:

„Когато няма други обичаи в практиката, натрупване на лихви върху лихви се допуска единствено от момента на предявяване на иск или по силата на договор, последващ настъпването на падежа на лихвите, ако такива са изтекли за период от най-малко шест месеца“.

12. Член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185 от 29 ноември 2008 г.[5] относно неотложни мерки в помощ на домакинствата, на труда, на заетостта и на предприятията за изменение на националната стратегическа рамка на антикризисните мерки, изменен и преобразуван със Закон № 2 от 28 януари 2009 г.[6] (наричан по-нататък „Декрет-закон № 185/2008“[7]), предвижда:

„Лихвите се определят въз основа на разпоредбите на глава V от Регламент (ЕО) № 794/2004 […]“.

13. Според Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд) съдържащото се в член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 препращане единствено към глава V от Регламент № 794/2004, но не и към глава VI, в която се съдържа преходната норма на член 13, пета алинея, означава, че за разглежданите действия по възстановяване трябва да се прилага лихва с натрупване, дори това възстановяване да се отнася до решение на Комисията, което предшества влизането в сила на посочения регламент[8].

III – **Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос**

14. A2A е образувано в резултат от сливането на ASM Brescia SpA и AEM SpA.

15. За периода 1996—1999 г. ASM Brescia SpA и AEM SpA се ползват от освобождаване от данък върху доходите на юридическите лица и от местен данък върху доходите съгласно схема за данъчни облекчения, предвидена в националното законодателство за акционерните дружества с мажоритарен публичен капитал.

16. С решение 2003/193 от 5 юни 2002 г., съобщено на 7 юни 2002 г., това освобождаване се квалифицира като неправомерна „държавна помощ“, несъвместима с общия пазар.

5 — Обикновена притурка към GURI, бр. 280, 29 ноември 2008 г.

6 — Обикновена притурка към GURI, бр. 22, 28 януари 2009 г.

7 — Следва да се отбележи, че в преюдициалното запитване е посочен и член 1 от Декрет-закон № 10 от 15 февруари 2007 г. относно изпълнението на общностните и международните задължения, изменен и преобразуван със Закон № 46 от 6 април 2007 г. (наричан по-нататък „Декрет-закон № 10/2007), който е озаглавен „Изпълнение на решението, постановено от Съда на Европейските общности на 1 юни 2006 г. по дело C-207/05. Привеждане в изпълнение на Решение 2003/193/ЕО на Комисията от 5 юни 2002 г.[…]“. Според запитващата юрисдикция текстът на член 1 от Декрет-закон № 10/2007 е идентичен с член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 и с член 19 от Декрет-закон № 135 от 25 септември 2009 г. относно неотложни разпоредби за изпълнение на общностните задължения и изпълнението на решенията на Съда на Европейските общности, изменен и преобразуван със Закон № 166 от 20 ноември 2009 г. (обикновена притурка № 215 към GURI, бр. 274, 24 ноември 2009 г.). Запитващата юрисдикция обаче не изяснява връзката между тези три разпоредби. При всички положения от преюдициалното запитване е видно, че в относимата си част решение № 99/19/10 на Commissione tributaria regionale della Lombardia (предмет на въззивно производство пред запитващата юрисдикция) упоменава член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008. Поради това до голяма степен ще ограничи анализа именно до тази разпоредба.

8 — Макар в съответствие с Решение 2003/193 член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 да се прилага безспорно по отношение на помощите за възстановяване, отбелязвам, че от изложението на националната правна уредба, направено от запитващата юрисдикция, не се установява ясно, че методът на лихвите с натрупване е бил приложен или е станал приложим единствено по отношение на помощите, подлежащи на възстановяване в съответствие с това решение, но не и по отношение на други неправомерни помощи.

17. В своето решение Комисия/Италия (C-207/05, EU:C:2006:366) Съдът е постановил, че „[к]ато не е приела в определените срокове необходимите мерки, за да си възстанови от получателите помощите, обявени за неправомерни и несъвместими с общия пазар с Решение [2003/193], Италианската република не е изпълнила задълженията си по членове 3 и 4 от посоченото решение“.

18. След това съдебно решение италианският законодател предприема действия, за да уреди възстановяването на въпросните помощи, като по-специално приема член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008, съгласно който лихвите трябва да се изчисляват в съответствие с разпоредбите на глава V от Регламент № 794/2004, а именно чрез прилагане на метода на лихвите с натрупване.

19. A2A подава жалба до Commissione tributaria regionale della Lombardia (Регионална данъчна комисия на Ломбардия) срещу връчените му[9] ревизионни актове[10] за възстановяване на данъците, които не са били внесени от ASM Brescia SpA и AEM SpA в приложение на въпросното данъчно освобождаване, квалифицирано като „неправомерна помощ“.

20. От преюдициалното запитване е видно, че с Решение № 99/19/10 Commissione tributaria regionale della Lombardia приема по-специално, че „изчисляването на лихвите с натрупване е правилно, тъй като се извършва в съответствие с предвиденото в член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008[…], според който лихвите [трябва да] се изчисляват съгласно разпоредбите на глава V от Регламент (ЕО) № 794/04 […], и представлява просто признаване на практиката, вече възприета от Европейската комисия поне от 1997 г.“.

21. A2A обжалва това съдебно решение пред Corte suprema di cassazione, като по-специално посочва, че направеният от Commissione tributaria regionale della Lombardia извод е в нарушение на „разпоредбите на член 3 от Решение № 2003/193 във връзка с член 13 от Регламент (ЕО) № 794/2004“.

22. A2A прави извод за противоречие с правото на Съюза на националната правна уредба, приета във връзка с изчисляването на лихвите, а именно член 24 от Декрет-закон № 185/2008, тъй като препраща към Регламент (ЕО) № 794/2004, който в членове 9 и 11 предвижда схема за изчисляване на лихвите, по-строга от предходната, докато съгласно член 13, пета алинея от този регламент посочената схема се прилага по отношение на което и да било решение за възстановяване, което е оповестено след датата на влизане в сила на посочения регламент (а именно 20 май 2004 г.), и следователно не се прилага по отношение на Решение 2003/193.

23. От една страна, Corte suprema di cassazione отбелязва, че няма разпоредба от правото на Съюза, която изрично да забранява на държавите членки да приемат такава правна норма, а от друга страна, че:

— Регламент № 794/2004 ясно определя, че методът на прилагане на предвидените в него лихви се прилага към решенията за възстановяване, които са били оповестени след влизането му в сила,

9 — От доказателствата по делото пред запитващата юрисдикция, представени в секретариата на Съда, и от преюдициалното запитване се установява, че посочените в ревизионните актове лихви са изчислени съгласно разпоредбите на глава V от Регламент № 794/2004, към които препраща член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008.

10 — От доказателствата по делото пред запитващата юрисдикция, представени в секретариата на Съда, е видно, че предмет на разглеждане по главното производство са следните ревизионни актове: avviso di accertamento № R1P3101304/2009 IRPEG + ILOR 1996, avviso di accertamento № TMB030200374/2009 IRPEG 1998, avviso di accertamento № TMB030200379/2009 IRPEG 1999, avviso di accertamento № TMB030200381/2009 IRPEG 1998, avviso di accertamento № TMB030200382/2009 IRPEG 1999 и avviso di accertamento № R1P3100012/2009 IRPEG + ILOR 1997.

— към момента на приемане на Решение 2003/193, през юни 2002 г., нито в правото на Съюза, нито в практиката на Съда е било уточнено, че лихвите, които следва да се прилагат при възстановяването на помощи, се изчисляват с натрупване и в това отношение дори практиката на Комисията препраща към разпоредбите на националното право, и че

— италианското право допуска начисляването на лихви върху лихвите (анатоцизъм) за всякакъв вид парични задължения, следователно и за вземанията на държавата, единствено в рамките на предвиденото в член 1283 от италианския Граждански кодекс.

24. При тези обстоятелства Corte suprema di cassazione решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 14 от [Регламент № 659/1999], както и членове 9, 11 и 13 от [Регламент № 794/2004] да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което във връзка с действия за възстановяване на държавна помощ, произтичащи от решение на Комисията, оповестено на 7 юни 2002 г., предвижда лихвите да се определят въз основа на разпоредбите на глава V от посочения Регламент № 794/2004 (по-специално членове 9 и 11), и следователно, като се прилага лихвен процент въз основа на режим на сложна лихва?“.

IV – **Производството пред Съда**

25. Италианското правителство, A2A и Комисията представят писмени становища. Тъй като никоя от заинтересованите страни не прави искане за това, Съдът решава да се произнесе без изслушване на устните състезания.

V – **Анализ**

A – *Препращане към националното право във връзка с изчисляването на лихвите за периода, предхождащ Регламент № 794/2004*

26. Отправеният от Corte suprema di cassazione въпрос е дали правото на Съюза не допуска национална правна уредба, а именно Декрет-закон № 185/2008, която предвижда прилагането на метода на лихвите с натрупване по отношение на възстановяването на неправомерна помощ, като препраща към Регламент № 794/2004, който въвежда този метод с член 11, при положение че разглежданото решение за възстановяване на помощта е било съобщено на Италианската република преди датата на влизане в сила на този регламент [11].

27. Безспорно, в съответствие с член 13, пета алинея от Регламент № 794/2004 членове 9 и 11 от него са неприложими ratione temporis по отношение на Решение 2003/193, тъй като последното е съобщено на Италианската република преди влизането в сила на този регламент [12]. Следователно Регламент № 794/2004 изисква прилагане на метода на лихвите с натрупване по отношение на възстановяването на неправомерна помощ само когато решението за възстановяване е било съобщено след датата на влизане в сила на този регламент.

11 — Следва да се отбележи, че този въпрос се отнася единствено до метода за изчисляване на лихвите, приложим във връзка с възстановяването на разглежданата неправомерна помощ, а не до лихвоносното ѝ възстановяване по принцип в съответствие с член 14, параграф 2 от Регламент № 659/1999. Действително с решение от 11 юни 2009 г. Общият съд отхвърля подадените от AEM SpA и от ASM Brescia SpA жалби за отмяната на членове 2 и 3 от Решение 2003/193. Вж. решения ASM Brescia/Комисия (T-189/03, EU:T:2009:193) и AEM/Комисия (T-301/02, EU:T:2009:191), потвърдени след обжалване с решения A2A/Комисия (C-318/09 P, EU:C:2011:856) и A2A/Комисия (C-320/09 P, EU:C:2011:858).

12 — Вж. точки 5 и 10 от настоящото заключение.

28. С приемането на член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 обаче италианският законодател съзнателно избира прилагането на метода на лихвите с натрупване по отношение на помощта, подлежаща на възстановяване в изпълнение на Решение 2003/193, макар последното да предхожда датата на влизане в сила на член 11 от Регламент № 794/2004. Освен това от доказателствата, с които разполага Съдът, е видно, че член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 се различава от член 1283 от италианския Граждански кодекс, който предвижда изчисляване на лихвите с натрупване само в определени случаи при съвсем стриктно определени предпоставки.

29. A2A счита, че член 13, пета алинея от Регламент № 794/2004 „въвежда недвусмислена времева преграда“ и че след като Решение 2003/193 „е от 5 юни 2002 г. и е било съобщено на Италианската република на 7 юни 2002 г., тоест преди влизането в сила на Регламент № 794/2004 на 20 май 2004 г., е ясно, че при самото изпълнение на това решение позоваването на въпросния регламент (от 2004 г.) не може да обоснове прилагането на лихви с натрупване (каквито са предвидени в него)“.

1. Правната уредба на Съюза преди Регламент № 794/2004 не изисква метод за изчисляване на лихвите с натрупване

30. Налага се констатацията, че от самата неприложимост ratione temporis на член 11 от Регламент № 794/2004 по отношение на Решение 2003/193 в отсъствието на други обстоятелства и на уредба в текста на този регламент не може да се направи извод, че правото на Съюза не допуска национална правна уредба, която предвижда прилагане на метода на лихвите с натрупване по отношение на възстановяването на разглежданата в главното производство неправомерна помощ. Въпреки че член 13, пета алинея от Регламент № 794/2004 недвусмислено задължава държавите членки да прилагат метода на лихвите с натрупване по отношение на възстановяването на неправомерни помощи след определената в него дата, текстът на тази разпоредба не забранява неговото прилагане преди тази дата.

31. Освен това отбелязвам, че към момента на приемането и съобщаването на Решение 2003/193 през юни 2002 г. нито една разпоредба на правото на Съюза, нито практиката на Съда и Общия съд налагат или изключват избора на специфичен метод за изчисляване на лихвите, приложим по отношение на възстановяването на неправомерна помощ [13].

32. В това отношение следва да се отбележи, че макар член 14, параграф 2 от Регламент № 659/1999 да предвижда, че „[п]омощта, която трябва да се възстанови съгласно решение за възстановяване, включва всички лихви с подходящ процент, фиксиран от Комисията“, тази разпоредба не урежда въпроса дали трябва да се начислява проста или сложна лихва.

33. Освен това член 3 от Решение 2003/193 предвижда, че „[в]ъзстановяването на помощта следва да стане незабавно в съответствие с националните процедури, доколкото те позволяват ефективното и незабавно изпълнение на това решение“ и че „[п]одлежащата на възстановяване помощ включва лихвата, считано от датата, на която получателят е получил неправомерната помощ, до датата на нейното реално възстановяване“, „изчисл[ена] въз основа на референтния лихвен процент, приложим при изчисляване на еквивалентната субсидия на помощите с

13 — Вж. в този смисъл решение Комисия/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, т. 46 и 82). В точка 46 от това решение Съдът констатира, че в своето Известие 2003/C 110/08 от 8 май 2003 година относно лихвените проценти, приложими при възстановяване на незаконосъобразни помощи (ОВ C 110, стр. 21) „Комисията изрично признава, че възниква въпросът дали тези лихви трябва да бъдат прости или сложни и преценява, че следва спешно да изясни позицията си в това отношение. Ето защо тя информира държавите членки и заинтересованите страни, че във всяко бъдещо свое решение, разпореждащо възстановяване на незаконосъобразна помощ, ще прилага сложна лихва“.

регионална насоченост“. Въпреки наличието на уточнения във връзка с периода и с референтния лихвен процент [14] за изчисляване на лихвите Решение 2003/193 не урежда въпроса дали лихвите [15] трябва да се изчисляват по метода на простата лихва или по метода на лихвите с натрупване.

2. Правото на Съюза преди Регламент № 794/2004 препраща към националното право във връзка с изчисляването на лихвите

34. Въпреки че в своето решение Комисия/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, т. 83) Съдът приема, че „методът на актуализация на незаконосъобразна помощ е материалноправен, а не процесуален въпрос“, отново от същото решение е видно, че преди приемането на Регламент № 794/2004 и в случаите, в които в решението за възстановяване не е уреден въпросът дали помощта за възстановяване трябва да се актуализира на база на лихва с натрупване или не, възстановяването на неправомерно изплатените помощи се осъществява в съответствие с националноправните разпоредби, включително с уреждащите лихвите за забава по вземания на държавата [16]. Поради това Съдът приема, че установената от Комисията практика свързва въпроса за начисляването и определянето на размера на лихвите с процедурните условия на възстановяването и препраща в това отношение към националното право [17]. В това решение Съдът отбелязва, че френското право предвижда прилагането на проста лихва. Поради това той приема, че разглежданото решение за възстановяване трябва да се тълкува в смисъл, че за периода от датата на неговото приемане до датата на възстановяването на помощта следва да се начисли проста лихва.

35. Поради това считам, че като предвижда, че възстановяването на въпросната помощ трябва да се осъществи в съответствие с процедурите, уредени в националното право на съответната държава членка, член 3 от Решение 2003/193 оставя открит въпроса относно метода за изчисляване на лихвите. Оттук следва, че Италианската република е била свободна да избира да прилага или прости лихви, или лихви с натрупване [18]. Добавям, че италианският законодател е направил избор, като, макар да се е позовал на метод, предвиден с Регламент № 794/2004, не е изразил по никакъв начин волята да изпълни по този начин наложено му от правото на Съюза задължение.

Б - *Налага ли правото на Съюза ограничения при упражняването на тази свобода?*

36. В това отношение е явно, че с член 3 от Решение 2003/193 се прилага член 14 от Регламент № 659/1999, който урежда процедурата за възстановяване на неправомерните държавни помощи от държавите членки.

14 — Вж. по аналогия член 9 от Регламент № 794/2004.

15 — Вж. по аналогия член 11 от Регламент № 794/2004.

16 — Комисията посочва „в своето писмо SG(91) D/4577 до държавите членки от 4 март 1991 г. [...], че окончателното решение, с което установява несъвместимост на помощ с общия пазар, ще включва възстановяването на размера на вече платените незаконосъобразно помощи, което следва да се извърши съгласно разпоредбите на националното право, включително тези, които се отнасят до лихвите за забава върху държавните вземания — лихви, които обикновено трябва да започнат да текат от момента на предоставяне на разглежданите незаконосъобразни помощи“. В Известие от 30 април 2004 г. относно някои остарели по естеството си текстове, свързани с политиката в областта на държавните помощи (ОВ C 115, 2004 г., стр. 1) Комисията уведомява държавите членки и третите заинтересовани лица, че повече не възнамерява да прилага това писмо. От това известие е видно, че „[с]лед като Комисията приема Регламент (ЕО) № 794/2004 [...], редица негови текстове се отменят мълчаливо. Те се отнасят до задължението за уведомяване, процедурите във връзка с уведомяването, включително ускорените уведомления, годишните доклади, сроковете и възстановяването на неправомерните помощи“. Решение Комисия/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, т. 83 и 84).

17 — Вж. в този смисъл решение Комисия/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707, т. 80—86).

18 — Според мен член 3 от Решение 2003/193, чийто текст е почти идентичен с разглежданата в решение Комисия/Département du Loiret (C-295/07 P, EU:C:2008:707) разпоредба, свързва изрично въпроса за начисляването на лихви с процедурните условия на възстановяването и препраща в това отношение към националното право.

37. Всъщност съгласно член 14, параграф 1 от Регламент № 659/1999, когато са взети отрицателни решения в случаи с неправомерна помощ, Комисията решава съответната държава членка да вземе всички необходими мерки за възстановяване на помощта от получателя. В същия параграф е добавено, че Комисията не изисква възстановяване на помощта, ако това противоречи на общ принцип на правото на Съюза.

38. В съответствие с член 14, параграф 3, първо изречение от този регламент възстановяването се извършва незабавно и в съответствие с процедурите, предвидени в националното законодателство на съответната държава членка, доколкото те позволяват незабавното и ефективно изпълнение на решението на Комисията. За целта в съответствие с член 14, параграф 3, последно изречение от посочения регламент съответните държави членки предприемат всички необходими стъпки, които са предвидени в съответните им правни системи, включително и временни мерки, без да се засяга правото на Съюза.

39. Условията, наложени с член 14, параграф 3 от Регламент № 659/1999, са само израз на изискванията на принципа на ефективност, утвърден по-рано в практиката на Съда[19]. В съответствие с този принцип на ефективност — както той е конкретизиран в областта на държавните помощи от постоянната съдебна практика — в приложение на принципа на процесуална автономия държава членка, която съгласно решение на Комисията е длъжна да възстанови незаконосъобразни помощи, е свободна да избере средствата за изпълнение на това задължение, при условие че избраните мерки не накърняват обхвата и ефективността на правото на Съюза[20] и зачитат общите принципи на правото на Съюза и основните права[21].

40. Поради това следва да се провери дали прилагането на метода на лихвите с натрупване в съответствие с национална правна уредба като разглежданата в главното производство не накърнява обхвата и ефективността на правото на Съюза и не е в разрез с основните права или с общ принцип на правото на Съюза. Всъщност изискванията, произтичащи от защитата на общите принципи, признати в правния ред на Съюза, обвързват и държавите членки, когато прилагат нормативни актове на Съюза[22], в случая член 14, параграф 1 от Регламент № 659/1999 и член 3 от Решение 2003/193.

1. Разглежданата мярка и ефективността на правото на Съюза в областта на държавните помощи

41. Според постоянната съдебна практика премахването на неправомерна помощ чрез нейното възстановяване произтича логически от констатираната ѝ неправомерност. Действително с възстановяването на изплатената помощ получателят губи пазарното предимство, от което се е ползвал спрямо своите конкуренти, и се възстановява положението отпреди отпускането на помощта[23].

42. Освен това, както е посочено в Известие 2003/C 110/08, последица от помощта за възстановяване е „предоставянето на средства на бенефициера при същите условия като за средносрочен безлихвен заем. От това следва, че прилагането на сложна лихва изглежда наложително, за да се гарантира пълното отстраняване на финансовите предимства, произтичащи от такова положение“[24]. От това следва, че прилагането на лихва с натрупване единствено актуализира финансовата стойност на неправомерната помощ, от която се е ползвал получателят.

19 — Вж. решение Scott и Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, т. 20, както и цитираната съдебна практика).

20 — Решение Scott и Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, т. 21).

21 — Решение Комисия/Германия (C-527/12, EU:C:2014:2193, т. 39).

22 — Решение Gerekens и Procola (C-459/02, EU:C:2004:454, т. 21).

23 — Решение Unicredito Italiano (C-148/04, EU:C:2005:774, т. 113 и цитираната съдебна практика).

24 — Вж. също съображение 13 от Регламент № 794/2004, което гласи, че „[м]оже да се приеме, че безвъзмездната помощ от страна на държавата намалява средносрочните нужди от финансиране на предприятието получател. […]“.

43. Следователно национална правна уредба като разглежданата в главното производство, която изисква събирането на лихви с натрупване върху отпуснатите неправомерни помощи и следователно има за цел да премахне всички финансови предимства, предоставени чрез помощите, включително второстепенни[25], е годна да възстанови нормалните условия на конкуренция, нарушени с отпускането на незаконосъобразната помощ[26], и следователно да обезпечи обхвата и ефективността на правото на Съюза в областта на държавните помощи.

2. Разглежданата мярка с оглед на инерцията на Италианската република и зачитането на общите принципи на защита на оправданите правни очаквания и на правна сигурност

44. A2A отбелязва, че късното събиране на разглежданата в главното производство помощ и осъществяването му едва след като Съдът е констатирал неизпълнение на задълженията от страна на Италианската република с решение Комисия/Италия (C-207/05, EU:C:2006:366) се дължи изключително на „инерцията“ на посочената държава. Поради това според A2A прилагането на лихви с натрупване представлява „неправомерна фискална тежест“.

45. Тези доводи не могат да се приемат.

46. Прилагането на лихви с натрупване от датата на получаване на неправомерната помощ до действителното ѝ възстановяване позволява единствено подлежащата на възстановяване сума да бъде в съответствие с реалната стойност на помощта за времето, през което A2A я е ползвало[27]. Поради това няма основание да се говори за „неправомерна фискална тежест“ или за данъчно задължение.

47. A2A счита също, че „защитата на оправданите правни очаквания не допуска национална правна уредба да лишава с обратна сила лице от правно защитено очакване неговото задължение за възстановяване да бъде обременено с проста лихва“. То отбелязва още, че актовете на институциите и националните мерки за тяхното изпълнение трябва да бъдат сигурни и предвидими, за да имат възможност заинтересованите лица своевременно да преценят последиците от тях и да се запознаят точно с обхвата на наложените им с тях задължения. Според A2A това изискване на правната сигурност важи особено строго по отношение на правна уредба, която може да съдържа финансова тежест за частноправните субекти.

48. Макар обикновено принципът на правна сигурност, който е сред общите принципи, признати в правния ред на Съюза, и който обвързва държавите членки, когато прилагат нормативните актове, приети в неговите рамки[28], да „не допуска началният момент от действието на акта във времето да се определя от дата, предхождаща неговото публикуване“[29], за разлика от становището на A2A, не мисля, че разглежданата в главното производство национална правна уредба се прилага с обратна сила.

25 — Вж. по аналогия решение Falck и Acciaierie di Bolzano/Комисия (C-74/00 P и C-75/00 P, EU:C:2002:524, т. 159), в което Съдът постановява, че „възстановяване на предходното положение може да се постигне по необходимост единствено ако помощта се връща с лихви, начислявани от датата на нейното изплащане, и ако лихвените проценти отразяват прилаганите на пазара. В противен случай получателят би запазил предимство, каквото би било налице при безвъзмездно предоставяне на разположение на ликвидни средства или на субсидиран заем“.

26 — Вж. решение Scott и Kimberly Clark (C-210/09, EU:C:2010:294, т. 22 и цитираната съдебна практика).

27 — Вж. точки 42 и 43 от настоящото заключение.

28 — Вж. в този смисъл решение Gerekens и Procola (C-459/02, EU:C:2004:454, т. 21—24).

29 — Вж. решение Нидерландия/Съвет (C-110/97, EU:C:2001:620, т. 151 и цитираната съдебна практика). Освен това в съответствие с постоянната съдебна практика, за да се гарантират принципите на правна сигурност и оправдани правни очаквания, при тълкуването на материалноправните норми следва да се приеме, че те се отнасят до положения, настъпили преди влизането им в сила, само ако от техния текст, цели или структура се вижда ясно, че следва да им се признае такова действие (вж. също в този смисъл решение Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, т. 49).

49. Действително от доказателствата по делото пред Съда не се установява, че с Декрет-закон № 185/2008 методът на лихвите с натрупване е бил приложен с обратна сила по отношение на вече възстановени помощи или че влизането му в сила е предхождало датата на неговото публикуване, освен ако запитващата юрисдикция установи друго. Отбелязвам, че към момента на изпращане на разглежданите в главното производство ревизионни актове [30] Декрет-закон № 185/2008 вече е бил приложим, тъй като член 36 от него определя като дата на влизането му в сила публикуването му в *Gazzetta Ufficiale della Repubblica italiana*, а именно 29 ноември 2008 г. [31].

50. Освен това, макар да е вярно, че методът на лихвите с натрупване, приложен в съответствие с Решение 2003/193 при изчисляването на лихвите, дължими върху помощта за възстановяване, не е бил приложим нито съгласно правото на Съюза, нито съгласно италианското право преди приемането на Декрет-закон № 185/2008, а следователно и при приемането и съобщаването на Решение 2003/193, от постоянната съдебна практика е видно, че новата правна норма се прилага незабавно по отношение на бъдещите последици от положение, възникнало при действието на предходното правило [32].

51. Като се има предвид, че разглежданата в главното производство помощ не е била възстановена, нито е била предмет на посочените по-горе ревизионни актове преди публикуването на Декрет-закон № 185/2008, не би могло да се счита, че член 24, параграф 4 от този декрет-закон засяга положение, настъпило преди неговото влизане в сила.

52. От това следва, че становището на A2A относно прилагането с обратна сила на метода на лихвите с натрупване и относно нарушаването в резултат от това на принципите на оправдани правни очаквания и правна сигурност, не би могло да се приеме.

53. Отбелязвам също, че с публикуването на Декрет-закон № 185/2008 прилагането на метода на лихвите с натрупване при изчисляването на дължимите лихви върху подлежащите на възстановяване неправомерни помощи съгласно Решение 2003/193 е било сигурно, а прилагането на самото решение е било предвидимо за правните субекти.

B – *Разглежданата мярка и основните права*

54. На първо място, подобно на Комисията, отбелязвам, че тъй като възстановяването на помощ заедно с лихвите, изчислени с натрупване, има за цел единствено да възстанови предходното правно положение, национална правна уредба като разглежданата в главното производство не е санкция [33] и не би могла да се счита за непропорционална спрямо целите, залегнали в членове 107 ДФЕС и 108 ДФЕС [34]. Освен това е ясно, че поради самото отсъствие на санкция е неприложим член 49 от Хартата на основните права на Европейския съюз, който предвижда, че „не може да бъде налагано по-тежко наказание от това, което е било приложимо към момента на извършване на престъплението“.

55. На второ място, трябва да направя анализ на довода на A2A във връзка с наличието дискриминация.

30 — Изглежда, че тези актове са издадени през 2009 г., освен ако запитващата юрисдикция установи друго. Вж. бележка под линия 9 от настоящото заключение.

31 — Като се има предвид, че Декрет-закон № 10/2007 влиза в сила на 16 февруари 2007 г., анализът ми съответно се отнася и за член 1 от него. Вж. бележка под линия 7 от настоящото заключение.

32 — Решение Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, т. 50 и цитираната съдебна практика).

33 — Вж. по аналогия решение Белгия/Комисия (C-75/97, EU:C:1999:311, т. 65).

34 — Вж. решение Diputación Foral de Vizcaya и др./Комисия (C-471/09 P—C-473/09 P, EU:C:2011:521, т. 100).

56. Според A2A предприятията получатели, които са адресати на разпореждания за събиране, издадени на основание член 24 от Декрет-закон № 185/2008, са били поставени в различно, по-неизгодно положение, отколкото предприятията, посочени в решения за събирането на помощи, издадени преди или по време на действието на Решение 2003/193[35], на които при събирането на помощите не са били начислявани лихви с натрупване.

57. Макар принципът на равно третиране да е основен принцип на правото на Съюза, предвиден в членове 20 и 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз[36], от постоянната съдебна практика е видно, че този принцип изисква да не се третират по различен начин сходни положения и да не се третират еднакво различни положения, освен ако такова третиране не е обективно обосновано. Елементите, които характеризират различните положения, и конкретно сходния им характер, трябва по-специално да бъдат определени и преценени в светлината на предмета и целта на акта от правото на Съюза, който установява разглежданото различие. Освен това трябва да бъдат взети предвид принципите и целите в областта, към която се отнася разглежданият акт. Този подход mutatis mutandis трябва да бъде водещ при анализа за преценка на съответствието на национални мерки за прилагане на правото на Съюза с принципа на равно третиране[37].

58. Макар текстът на член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 да е общ и абстрактен, от някои от представените пред Съда доказателства е видно, че той е бил приет именно за да се уреди възстановяването на помощите, обявени за неправомерни с Решение 2003/193[38]. Освен това в преюдициалното запитване и в становищата както на A2A, така и на италианското правителство се подчертават различията между метода за изчисляване на лихвите, определен в член 24, параграф 4 от Декрет-закон № 185/2008 (с натрупване) и метода, определен в член 1283 от италианския Граждански кодекс[39] (проста лихва). От друга страна, от изложението на националната правна уредба, направено от запитващата юрисдикция, не се установява ясно дали методът на лихвите с натрупване е бил приложен или е станал приложим единствено по отношение на помощите за възстановяване в съответствие с Решение 2003/193, а не и по отношение на други неправомерни помощи[40].

59. Отбелязвам още, че в становището си италианското правителство не изяснява защо националният законодател е решил да разпростре предвидения с Регламент № 794/2004 метод за изчисляване единствено по отношение на актовете за събиране, основаващи се на Решение 2003/193. То само отбелязва, че националната правна уредба има за цел да възстанови положението отпреди неправомерната помощ и че „докато вътрешноправната норма с общо действие (а именно член 1283 от Гражданския кодекс) утвърждава принципа, че в общия случай се начислява проста лихва, със специалните норми, които уреждат събирането на държавна помощ в изпълнение на Решение 2003/193, се прилага обратният принцип, а именно че лихвите се начисляват с натрупване“.

35 — Според A2A Италианската република не е начислила на предприятия от корабостроителния сектор лихви с натрупване върху сумите, събирани в изпълнение на Решение 2000/668/ЕО на Комисията от 12 юли 2000 година относно държавните помощи, предоставени от Италия под формата на данъчни облекчения съгласно италианския Закон № 549/95 (ОВ L 279, стр. 46).

36 — Решение Guardian Industries и Guardian Europe/Комисия (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, т. 51).

37 — Решение IBV & Cie (C-195/12, EU:C:2013:598, т. 50, 52 и 53).

38 — Член 1 от Декрет-закон № 10/2007 е озаглавен „Изпълнение на решението, постановено от Съда на Европейските общности на 1 юни 2006 г. по дело C-207/05. Привеждане в изпълнение на Решение 2003/193/ЕО на Комисията от 5 юни 2002 г.“. Вж. също бележка под линия 7 от настоящото заключение.

39 — Вж. точки 22 и 23 от настоящото заключение.

40 — Вж. бележка под линия № 8 от настоящото заключение.

60. Действително, както изясних по-горе, национална правна уредба като разглежданата в главното производство, която изисква събирането на лихви по метода с натрупване при изчисляването на лихвите, дължими върху подлежащите на възстановяване помощи, има за цел само да възстанови положението отпреди изплащането на неправомерната помощ и да премахне всички финансови предимства в резултат от помощта, които имат антиконкурентни последици. Всъщност чрез налагането на този метод правната уредба не допуска предприятието да продължи да се облагодетелства при условия, еквивалентни на такива по безлихвен заем [41].

61. Следователно ефективното прилагане на членове 107 ДФЕС и 108 ДФЕС изисква държавата членка да има възможност да адаптира метода за изчисляване на лихвите върху неправомерните помощи така, че да премахне всички финансови предимства, произтичащи от помощта, а законодателството, с което се изменя предходната законодателна уредба, да не води до нарушение на принципа на равно третиране.

62. Следователно поставянето на предприятията — получатели на помощи и адресати на разпореждания за събиране, основаващи се на член 24 от Декрет-закон № 185/2008, в различно, по-неизгодно положение от това на предприятията, посочени в актове за събиране, адресирани до Италианската република преди Решение 2003/193, не представлява нарушение на принципа на равно третиране [42].

63. Това вероятно не се отнася за актовете за събиране на помощи, издадени едновременно или след актовете за събиране, основаващи се на Решение 2003/193, за които все още Регламент № 794/2004 не се е прилагал, но преюдициалното запитване не съдържа достатъчно информация, за да се прецени евентуалното наличие на дискриминация в това отношение.

64. Тъй като Съдът не разполага с конкретни данни нито относно други едновременни или последващи актове за възстановяване на помощи, нито относно евентуалните критерии, които са в основата на твърдяното разграничение, и съответно относно обосновката във връзка с тях, запитващата юрисдикция следва да разгледа този въпрос въз основа на изложените в настоящото заключение принципи.

65. Ако запитващата юрисдикция установи, че A2A действително е било жертва на необоснована дискриминация, в съответствие с националната процесуална уредба тя би следвало да предприеме необходимите коригиращи мерки, за да премахне това положение. С други думи, за да се придаде полезно действие на общия принцип на равенство, би следвало запитващата юрисдикция, без да изключва начисляването на лихви, да не прилага метода на лихвите с натрупване при изчисляване на дължимите лихви върху подлежащата на възстановяване от A2A помощ.

41 — Вж. точки 41—43 от настоящото заключение.

42 — Обстоятелството, че в съответствие с принципа на процесуална автономия Италианската република прилага метода на лихвите с натрупване, докато други държави членки прилагат метода на простата лихва, противно на становището на A2A, също не представлява нарушение на принципа на равно третиране. Всъщност принципът на процесуална автономия предполага, че е възможна разлика в третирането между получателите на неправомерни помощи в различните държави членки, които следователно не се намират в сходно положение, с уговорката, разбира се, посочените разлики да не накърняват ефективността на правото на Съюза.

VI – **Заключение**

66. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на преюдициалния въпрос, поставен от Corte suprema di cassazione, по следния начин:

„Член 14 от Регламент (ЕО) № 659/1999 на Съвета от 22 март 1999 година за установяване на подробни правила за прилагането на член [108 ДФЕС] и членове 9, 11 и 13 от Регламент (ЕО) № 794/2004 на Комисията от 21 април 2004 година за прилагането на Регламент (ЕО) № 659/1999, както и общите принципи на правото на Съюза, трябва да се тълкуват в смисъл, че допускат национално законодателство, което във връзка с възстановяването на държавна помощ, предприето в изпълнение на решение на Комисията [съобщено на 7 юни 2002 г.], предвижда лихвите да се определят с прилагането на метода на натрупване на лихвите“.